

Научна статья
УДК 811.512.31
DOI 10.18101/3033-1310-2024-2-47-54

**БУРЯАД ХЭЛЭНЭЙ ХЭШЭЭЛНҮҮДТЭ
АДЛИРХУУ УДХАТАЙ ҮГЭНҮҮДЭЙ
ТОЛИНУУДЫЕ ХЭРЭГЛЭЛГЭ**

© Будажапова Лариса Батуевна
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, доцент
budlara@mail.ru

© Цыденова Александра Вячеславовна
магистрант
tsydenovasasha@mail.ru

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй ехэ хургуули
Росси, 670000, Улаан-Үдэ хото, Смолиной үйлсэ, 24-дэхи «а» байшан

Аннотаци. *Зорилго.* Тус статья соо буряад толинуудай үүргэ тухай бэшэгдэнхэй. Гол материал болон адлирхуу удхатай толинууд абтанхай. Тиихэдээ Н. Б. Дугаров болон Д. Д. Санжинагай адлирхуу удхатай үгэнүүдтэй толинууд шэнжэлэн үзэгдэбэ. Тэдэнэй дутуу дунданууд элирүүлэгдээ, байгуулгын тала, шухала хубинуудын харуулагдаа. Тэрээнэй хажуугаар «Бурятский корпус» гэжэ электрон толи тухай хэлэгдээ. Толинуудай онсо шэнжэ гаргажа байхадаа, «Буряад хэлэн» гэхэн эрдэмдэ адлирхуу удхатай үгэнүүд тухай, тэдэ үгэнүүдэй тодорхойлол тухай харуулагдаа, толинуудай хурагшадта хэрэгтэй байһан тодорхойлогдоо. Буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ хурагшадтай үгын нөөсэ баяжуулха зорилго бэелүүлхэ, адлирхуу удхатай үгэнүүдые тодорхойлон тайлбарилжа хураха, удха найруулгын талаар байһан илгаануудыень элирүүлхэ, үгын удхые зүбөөр харуулха болон хурагшадтай хэлэлгээ хүгжөөхэдэ үргэн арга боломжо багшанарта үгэнэ. Буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ адлирхуу удхатай толинуудые хэрэглэлгэ хадаа хурагшадтай юрэнхылэгдэһэн шадабаринуудые хүгжөөнэ, тэрэ тоодо һанал бодолоо дамжуулхадаа, хэрэгтэй үгэ шэлэн холохо, толинуудые хэрэглэхэ, буряад хэлэе шудалха, тусхай лингвистическэ хараа бодолтой болохо г. м. Мүн тиихэдэ буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ адли удхатай үгэнүүдэй толинуудые багшанар зүбөөр хэрэглэхэ тухай хэлэгдэнэ. *Дунгууд.* Тус нэрлэгдэһэн толинуудые шэнжэлһэнэй дүнгөөр, толинуудай байгуулгаар шухала асуудалнууд тодорхойлогдоо, һуралсалда хэрэгтэй дурадхалнууд элирүүлэгдээ.

Шухала үгэнүүд: буряад хэлэн, адлирхуу удхатай үгэнүүд, буряад хэлэнэй толинууд, буряад хэлэнэй хэшээлнүүд.

Баяраа мэдүүлгэ

Работа выполнена при финансовой поддержке гранта ФГБОУ ВО «БГУ» в рамках реализации научного проекта № 24-02-02 База данных «Электронный фонд словарей бурятского языка: аспектные словари».

Для цитирования

Будажапова Л. Б., Цыденова А. В. Буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ адлирхуу удхатай үгэнүүдэй толинуудые хэрэглэлгэ // Буряад хэлэн болон уран зохеол хургуулида. 2024. Дугаар 2. Н. 47–54.

Оролто. Мүнөө сагта буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ хурагшадай үгын нөөсэ баяжуулха хэрэгтэ адлирхуу удхатай үгэнүүдые тайлбарилжа хургаха гэхэн зорилго тон шухала үүргэтэй. Энэ ажаябуулга хуралсалдаа яжа эмхидхэхэб гээл, хэлэ бэшэгээр согсологдоһон адли удхатай үгэнүүдэй толинуудые, тобшо тайлбари болон тогтомол холбоо үгэнүүдэй толинуудые зүбөөр хэрэглэжэ хурабал, аман болон бэшэгэй хэлэлгэ хүгжөөхэ арга олгогдохо болоно. Тиимэхэ буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ толинуудые хэрэглэжэ хургаха тусхай дадал хурагшадай дунда нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

Аман болон бэшэгэй хэлэлгэ хүгжөөлгөөр зохёогдоһон даабаринуудые хурагшадтаа буряад хэлэнэй хэшээл бүхэндэ дүүргүүлжэ байха тон шухала.

Синонимууд болбол нэгэл ойлгосые ондо ондоогоор нэрлэһэн үгэнүүд юм. Жэшэнь, «хүсэтэй» гэхэн ойлгосо буряад хэлэндэ *шадалтай*, *шандааһатай*, *шүрбэһэтэй* гэхэн синонимуудаар, «морин» гэхэн ойлгосо — *агта*, *ардаг*, *гүйгөөшэ*, *хүлэг*, *хүлэг эрдэни*, *адууһан* гэхэн синонимуудаар харуулдаг

Синонимууд адлирхуу удхатай үгэнүүд тула бэе бэсынгээ орондо хэрэглэгдэжэ болохо. Жэшэнь, *толгой* гэхын орондо *тархи*, мүн *багша* гэхын орондо *хургагша* гэжэ үгэнүүдые таараха газартань хэлэжэ болохо байна [4, с. 25].

Гол хуби. Буряад хэлэ бэшэг шэнжэлэлгэдэ өөрын хубита оруулһан Нима Будаевич Дугаровай «Лексические синонимы в современном бурятском литературном языке» гэхэн эрдэм шэнжэлхы ажал 1978 ондо Москвада хэблэлдэ гараһан түүхэтэй [2]. Мүн тийхэдэ 1995 ондо Н. Б. Дугаровай «Адлирхуу удхатай үгэнүүдэй хуряангы толи» гэжэ ном ехээр хуряамжалагдан, хургуулин үхибүүдэй хуралсалда хэрэглэхэ зорилготойгоор дурадхагдажа, хэблэлдэ гараа.

«Хуралсалай шэглэлээр зохёогдоходоо, уншагшад болбол толи дотор бүридхэгдэһэн үгэнүүдые хэрэглэгдэхэдээ, тодорхойлон тайлбарилха, удха найруулгын талаар байһан илгаануудыень элирүүлхэ, тийхэдээ үгын удхые зүбөөр ашаглажа, хэлэлгээ хүгжөөхэ гэхэн зорилготой» — гэжэ Н. Б. Дугаров бэшэһэн байна [3, с. 4]. Тус толи соо буряад хэлэндэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг үгэнүүд, гол түлэб хурагшадай хэрэглэхэ үгэнүүд шэлэгдэжэ, хамтадаа 2 000 гаран адлирхуу удхатай үгэнүүдэй зэргэнүүд үгтөө.

Буряад хэлэнэй синонимууд тухай Д. Д. Амоголоновой «Современный бурятский язык» гэхэн хуралсалай ном соо хуряангыгаар бэшээтэй: «под синонимами подразумеваются слова, различные по звучанию, но имеющие общие, близкие значения» [1, с. 93]. Дурадхагдаһан хуралсалай номууд соохи жэшээнүүдые шүүмжэлэн хаража үзэбэл, *буртаа* ‘ворота’ ба *үүдэн* ‘дверь’, *астахаан* ‘стакан’ болон *аяга* ‘чаша, чашка’ г. м. үгэнүүд синонимуудай тоодо ороно гэжэ бэшэнэ. Иимэрхүү жэшээнүүд тэрэ үеын хургуулин номууд соошь дайралдана.

Буряад хэлэнэй синонимууд тухай удаадахи жэлнүүдэй шэнжэлгэнүүдые үзэжэ харабал, Л. Д. Шагдаровай «Функционально-стилистическая дифференциация бурятского литературного языка» гэхэн 1994 ондо хэблэгдэһэн ном соо сининимуудта ехэ анхарал хандуулхадаа стилистикын тала хараадаа абаһан байна. Автор тус ажал соогоо иигэжэ бэшэнэ: «Из разнообразных лексических пластов словарного состава языка наибольший интерес для стилистики представляют синонимы. Стилистические различия между разными

оборотами и предложениями часто основаны именно на различии, существующем между синонимическими словами» [8, с. 164–165].

Л. Д. Шагдаровой тэмдэглэнэй ёһоор, алибаа үзэгдэл болон юумэнүүдэй өөрсэ зүйлнүүд тобшо тайлбари толинууд соо харуулаатай гэжэ тэмдэглэнэ. Тиимэхэ адли удхануудые олохын тула тобшо тайлбаринуудыень зэргэсүүлэн шэнжэлхэ хэрэгтэй гэжэ харуулна. Хэрбээ эдэ үгэнүүдэй тобшо тайлбаринууд удхаараа адлинууд байбал, тус үгэнүүд синонимууд болохо аргатай, үгы гэдэл, онсо илгаатай байбал, синонимууд бэшэ, харин дүтэрхы удхатай үгэнүүд гэжэ тоологдохо гэхэн байна [8, с.172].

Г. З. Сажинова «Лексико-фразеологическое своеобразие бурятского языка» гэхэн буряад хэлэнэй лексикээр согсолбори соогоо «Критерии выделения синонимов в бурятском и английском языках» [5, с. 62–64] гэхэн статья хэблэлдэ гаргажа, синонимуудые ямар эрилтээр илгаруулха тухайгаа шухала ханамжаяа дурадхаһан байна.

Буряад хэлэ бэшэг шэнжэлгэдэ адлирхуу удхатай үгэнүүд найруулгын талаһаа арадай аман зохёолой болон уран зохёолой хэлэндэ яажэ хэрэглэгдэнэб гэхэн асуудалнуудта харюусаха зорилготойгоор Д. Д. Санжина эрдэм шэнжэлгэ эмхидхэжэ, «Язык бурятских исторических романов» гэхэн ном толилжо гаргаа. Тус ном соогоо Д. Д. Санжина иигэжэ тэмдэглэнэ байна: «Синонимика, занимающая одно из центральных мест в художественной речи, служит средством выразительности и образности языка произведения» [6, с. 108]. Д. Д. Санжинагай бэшэхэнэй ёһоор, «синонимы используются тогда, когда писатели не хотят, чтобы одно и то же слово употреблялось часто, и стремятся к стилистическому совершенству» [6, с. 101]. Эрдэмтэн Д. Батожабайн, Ч. Цыдендамбаевай, Б. Санжинай буряад түүхэтэ уран зохёолнуудһаа жэшээнүүдые элбэгээр хэрэглэжэ, адли удхатай үгэнүүдэй олоор хэрэглэгдэхые харуулаа

Л. Д. Шагдаров уран зохёолой хэлэндэ синонимуудые хэрэглэлгэ тухай шэнжэлгэ соогоо иигэжэ тэмдэглэнэ байдаг: «Писатели и поэты, в большом количестве используя в своей речи общенародные синонимы и синонимически сближенные в условиях авторского контекста слова, обогащают литературный язык» [8, с. 289].

Д. Д. Санжина «Бурятский язык: стилистический аспект лексической синонимии. Словарь-справочник» гэхэн адлирхуу үгэнүүдэй шэнэ толи 2010 ондо хэблүүлэн гаргажа, буряад хэлэ бэшэг шудалаашадта, буряад хэлэнэй багшанарта, нурагшад болон оюутадта горитой туһа хэһэниинь мэдээжэ. Тус толи соогоо автор адлирхуу үгэнүүдэй баян байгуулга болон зэргэнүүдые шэнээр шэнжэлэн харуулхынгаа хажуугаар, буряад лексикын ехэнхи хубие удха найруулгын талаһаа хаража, илгаануудыень жэшээнүүдээр баримталан харуулжа үгэхэн байна. Толийн үгэ бүхэн монгол, буряад болон ород оршуулгануудтай, буряад хэлэнэй адлирхуу удхатай үгэнүүдэй бүридэл байгуулгын болон хэрэглэлгын талаһаа шэнэ методико хэрэглэжэ шэнжэлэгдээ [7, с. 18–155].

Мүн тийхэдэ хэлэ бэшэгэй эрдэмтэн А. А. Бурыкин тус толидо рецензи бэшэхэдэ, үндэнэн буряад хэлэнэй лексикэ адлирхуу удхатай буряад нютаг үгэнүүдээр баяжуулагдахын хажуугаар бэшэгэй хэлэндэ ямар аргаар нэбтэрэн ороһон тухай, синонимическэ зэргэнүүд дотор абтаһан болон үндэнэн буряад

үгэнүүдэй харилсаан тухай Д. Д. Санжина гүнзэги шэнжэлгэ бүтээгээ гэжэ тэмдэглээ [7].

Нургуулин багша словарна хүдэлмэри эмхидхэхэдээ, нурагшадайнгаа хэлэнэй хүгжэлтын хэмжээнһээ дулдыдан, ямар ушарта үгэ хэрэглэлгын талаар үхибүүдтэ ямар асуудал дабтахаар байнаб, хэндэ ямар арга боломжо тухатай байхаб гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулгануудта анхаралаа табиха болоно.

Словарна хүдэлмэри үнгэргэхэдөө, гол түлэб нурагшадые толинуудтай танилсуулха шухала гэжэ дээрэ хэлэгдээ. Нэн түрүүн нурагшад толиин гадар, номой гаршаг нюур, урид хэлэгдэхэ үгэтэй танилсаха, багша тус толиин зорилго тухай ойлгуулха болоно. Тэрэнэй һүүлээр багша тус толиин доторой байгууламжа, ямар хубинуудһаа бүридэнэб гэжэ нурагшадтаа танилсуулан харуулха болоно.

Юрэнхыдөө, толи бүхэнэй доторой байгууламжа хэдэн хубинуудһаа бүридэнэ: урид хэлэгдэхэ үгэ, оршол, словарна статья, хуряамжалагдаһан тэмдэгүүд, алфавит, хэрэглэгдэһэн номууд г. м.

Жэшээн, 1995 ондо Улаан-Удын «Бэлиг» хэблэлдэ гараһан Н. Б. Дугаровай «Адлирхуу удхатай үгэнүүдэй хуряангы толи» дотор урид хэлэгдэхэ үгэ, буряад хэлэнэй адлирхуу удхатай үгэнүүд тухай тобшо мэдээн, толи яжа хэрэглэхэ тухай, хуряамжалагдаһан тэмдэгүүд, алфавит г. м. оронхой. Тус толи анха түрүүшынхией зохёогдоһон байна. Н. Б. Дугаровай һанамжаар, буряад хэлэнэй лексическэ синонимууд элдэб түхэлнүүдээр илгардаг:

I. Удхын гэхэ гү, али идеографическа синонимууд удхын илгарал харуулна: *томо, ехэ, мантан; харгы, зам; гэр, байшан; айха, хүрдэхэ, сошохо* г. м.

II. Найруулгын гү, али стилистическэ синонимууд нэгэ адли юумые тодорхойлжо, элирхэйлжэ байһан аад, хэрэглэлгынгээ талаар ондоо гү, али элдэб найруулгын шэнжэ оруулһан байдаг: *уулзаха* (юрэнхы найруулга) — *бараалхаха* (дээдэ найруулгын); *гар* — *мотор* г. м.

Н. Б. Дугаров буряад хэлэнэй удхаараа адли үгэнүүдые нэгэ зэргэ (ряд) боложо нэгэдэдэг гэжэ бэшэнэ. Жэшээн: *гүйсэдхэхэ, бэелүүлхэ, бүтээхэ, дүүргэхэ, хүсэлдүүлхэ* г. м. синонимуудай зэргэ дотор гол үгэ (доминанта) гэжэ байдаг гэнэ. Тэрэнэ эгээ дэлгэрэнгы, юрэнхы найруулгын үгэ юм. Дээрэ нэрлэгдэһэн үгын зэргын гол үгэнэ *гүйсэдхэхэ* гэнэн үгэ болоно [3, с. 6].

Н. Б. Дугаровай хуряангы толиин хэблэгдэһээр хэды жэл үнгэрбэшье, хэды үсын нургуулин үхибүүдтэ тон ехэ үүргэтэй байһаниинь дамжаггүй, тиибэшье зарим дутуу дунданууд мүнөө сагай эрилтээр байна гэжэ тэмдэглэхээр.

Энэ дутуу дундануудые усадхажа, горитой нэмэри оруулан, Д. Д. Санжина «Бурятский язык: стилистический аспект лексической синонимии» гэнэн толи зохёожо, 2010 ондо хэблүүлэн гаргаа. Тус толиин словарна бүридэл хаража үзэхэдэ, словарна статьянууд соогуур лексемэ бүхэнэй тобшо тайлбари үгтэнхэй, гол үгэнэ тэмдэглээтэй, дээдэ, дунда, доодо найруулгын үгэнүүд гэжэ жэшээнүүдээр харуулаатай, ямар хэлэнһээ абтаһан бэ гэжэ бэшээтэй, буряад, монгол, ород хэлэнэй оршуулганууд үгтэнхэй. Шухала юумэниинь гэхэдэ, уран зохёол, сонин газетэ, сэтгүүлнүүд сооһоо таарама жэшээнүүд орууланхай. Һайн таланиинь гэхэдэ, автор Д. Д. Санжина үгтэнэн жэшээ мэдүүлэлнүүдые ород хэлэндэ оршуулжа, толи хэрэглэһэн бусад уншагшадта булганда ойлгосотой болгоһон байна.

Жэшээн: **харгы** «нейтр» (монг. харгуй) — дорога; **зам** «высок., монг.» — 1) путь, дорога, трасса; 2) перен. пути

Энэ Жаргал Бадмаевай ажал, энэ манай Жаргалай нээхэн **харгы**. / Это работа Жаргала Бадмаева, эта дорога открыта нашим Жаргалом.

Манай офицернүүдэй дайшалхы зам тухайдаа хөөрэгты гэжэ гуйбад (Ж. Тумунов. Веда) / Они попросили рассказать о боевом пути наших офицеров [8, с. 121].

Таблица 2

Адирхуу үгэнүүдэй толинуудай зэргэсүүлгын анализ

№	Толи	Н. Б. Дугаровай адирхуу үгэнүүдэй хураангы толи	Д. Д. Санжинагай толи-справочник
1	Урид хэлэгдэхэ үгэ	+	+
2	Толи яаж хэрэглэхэ тухай	+	-
3	Словарна статьягай байгуулга (структура)	-	+
4	Хурямжалагдаһан гэмдэгүүд	+	+
5	Буряад алфавит	+	-
6	Толиин гол текст	+	+
7	Словарна статья	+	+
8	Найруулга (стиль)	-	+
9	Монгол, ород оршуулга	-	+
10	Уран зохёол, сонинһоо абтаһан жэшээнүүд	-	+
11	Хэрэглэгдэхэн номууд	-	-

Мүнөө сагта дунда хургуулиин хурагшад болон дээдэ хургуулиин оюутадта үшөө нэгэ арга боломжо үгтэнхэй. Тэдэ Буряад хэлэнэй корпус хэрэглэн, синонимуудай жэшээнүүдые олохо аргатай¹. Жэшээн, **алдар, соло** гэхэн адли удхатай үгэнүүдэй сугтаа нэгэ мэдүүлэл соо хэрэглэгдэһые элирүүлнэ:

Тээд арад зондо хэрэгтэй юумэ хээгүй наа, *алдар соло* хаанаһаа ерэхэ юм! [«Мүнхэ ногоон хасуури», А. Л. Ангархаев, 1982].

Автор өөрынгөө геройнуудаар омогорхоно, ажалша хүн арад зондоо *хүндэтэй, ямбатай*, зоной дунда *түрүү* ябадаг гэхэн бодолнуудаар зохёолоо дүүргэнэ [«Багшын булан», С. Содномов, 2006].

Тиин үшөө синонимуудай ямар бээ даһан хэлэлгын хубинуудай бүридэлдэ орожо хэрэглэгдэг байһые элирүүлхэдэ баһал Буряад хэлэнэй корпус туһалха аргатай. Жэшээлбэл: Хүн бүхэн *арга шадалаараа* ябана... [«Мүнхэ ногоон

¹ Бурятский корпус — Бурятский корпус. URL: [http:// buryat.web-corpora.net //buryat_corpus/search/interface_language=ru](http://buryat.web-corpora.net//buryat_corpus/search/interface_language=ru) (дата обращения: 07.06.2023). Текст: электронный.

Л. Б. Будажапова, А. В. Цыденова. Буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ адлирхуу удхатай үгэнүүдэй толинуудые хэрэглэлгэ

хасуури», А. Ангархаев 1982]; Арһааршни *амаргүй гоё, һайхан* малгай оёжо үмдэхэб! [«Ябаһан хүн яһа зууха», Д. Сультимов, 2006]; Тэрэнэй *энеэхэ баясахань* зүйтэй. [«Урасхал», Ц.-Ж. Жимбиев, 1973–1976] г. м.

Тобшолол. Синонимуудай ямар нэгэн юумэн тухай ойлгосо олон ондоогоор дамжуулха арга олгодог һэн тула тэдэнэй хэрэглэл һурагшадай аман болон бэшэгэй хэлэлгэ баян нугархай болгоно. Синонимуудай олонхинь юумэнэй, тэмдэгэй нэрэ ба үйлэ үгэнүүд болоно. Ехэнхи синонимууд манай хэлэндэ үнинһөө хойшо байһан, тогтомол синонимууд юм. Гэхэтэй хамта үдэр бүрийн хэлэлгэдэ элдэб олон үгэнүүд синонимой үүргэ дүүргэжэ, тэдэнэй орондо хэрэглэгдэн, саг зуурын синонимууд болоод байдаг. Энээнэй ашаар нэгэл үгын оло дахин дабтахагүйн арга олдоно.

Литература

1. Амоголонов Д. Д. Современный бурятский язык: учебное пособие для вузов / М-во просвещения РСФСР. Улан-Удэ, 1958. 338 с. Текст: непосредственный.
2. Дугаров Н. Б. Лексические синонимы в современном бурятском литературном языке. Москва: Наука, 1978. 72 с. Текст: непосредственный.
3. Дугаров Н. Б. Адлирхуу удхатай үгэнүүдэй хуряангы толи = Краткий словарь синонимов бурятского языка. Улаан-Үдэ: Бэлиг, 1995. 56 х.
4. Лексикология бурятского языка: учебное пособие / Министерство образования и науки Российской Федерации, Бурятский государственный университет; составители Л. Б. Будажапова, Р. С. Дылыкова. Улан-Удэ: Изд-во БГСХА имени В. Р. Филиппова, 2016. 110 с. Текст: непосредственный.
5. Сажина Г. З. Критерии выделения синонимов в бурятском и английском языках // Лексико-фразеологическое своеобразие бурятского языка: сборник статей. Улан-Удэ: Изд-во БФ СО АН СССР, 1985. С. 62–74. Текст: непосредственный.
6. Санжина Д. Д. Язык бурятских исторических романов. Улан-Удэ: Изд-во БНЦ СО АН СССР, 1991. 132 с. Текст: непосредственный.
7. Санжина Д. Д. Бурятский язык: стилистический аспект лексической синонимии. словарь-справочник. Улан-Удэ, 2010. 156 с. Текст: непосредственный.
8. Шагдаров Л. Д. Функционально-стилистика дифференциация бурятского литературного языка. Улан-Удэ: Бурят. кн. изд-во, 1974. 348 с. Текст: непосредственный.

2024 оной майн 12-то статья редакцида ороо; 2024 оной майн 20-до зүбшөөл гараа; 2024 оной майн 30-да хэблэлдэ ороо.

USING SYNONYM DICTIONARIES IN BURYAT LANGUAGE LESSONS

Larisa B. Budazhapova
Cand. Sci. (Phil.), A/Prof.,
Buryat Language and Education Methods Department
Higher School of Buryat Language and Literature
budlara@mail.ru

Aleksandra V. Tsydenova
Master Student,
Buryat Language Education Methods Department
Higher School of Buryat Language and Literature
tsydenovasasha@mail.ru

Dorzhi Banzarov Buryat State University
24a Smolina St., 670000 Ulan-Ude, Russia

Abstract. This article examines the functionality of aspect dictionaries of the Buryat language, focusing specifically on synonym dictionaries. It is noted that Buryat synonym dictionaries possess their own structural-semantic features. The structure of these dictionaries includes a preface, an introductory article, dictionary entries which form the main text of the dictionary, and a list of sources. The introductory article provides guidelines on how to use the dictionary and information about the structure of a dictionary entry. A comparative analysis of the structure and content of two synonym dictionaries by N. B. Dugarov and D. D. Sanzhina was conducted. The Buryat electronic corpus is described. A brief history of the study of Buryat language synonyms based on the works of N. B. Dugarov, D. D. Sanzhina, and others is presented. The significance of dictionaries as a means of enriching students' vocabulary is highlighted, and the necessity of organizing vocabulary work with synonyms is noted. Working with synonyms aids in developing students' speech, forming various skills, including the ability to select the appropriate word to express a thought from a range of possible words. Using dictionaries in lessons contributes to the development of linguistic thinking in students and serves as a resource for language study. It is noted that in organizing vocabulary work, teachers must continually guide students towards specialized dictionaries. The comparative analysis of these lexicographical works revealed the main aspects of the structure of Buryat synonym dictionaries that are important for their application in Buryat language lessons.

Keywords: Buryat language, synonyms of the Buryat language, synonym dictionaries of the Buryat language, Buryat language lessons.

For citation

Budazhapova L. B., Tsydenova A. V. Using Synonym Dictionaries in Buryat Language Lessons // Buryat Language and Literature in School. 2024; 2: 47–54 (In Bur).

The article was submitted 12.05.2024; approved after review 20.05.2024; accepted for publication 30.05.2024.